

سوالات درس هفده مطالعات اجتماعی نهم

ص ۱۱۴

۱- تعاریف فرهنگ چیست؟ الف) فرهنگ یک جامعه شیوه ی زندگی در آن جامعه است.

ب) فرهنگ را آگاهی و اندیشه ی مشترک اعضای یک جامعه نیز می گویند.

نکته: افراد یک جامعه در چگونگی برقراری ارتباط با یکدیگر، آداب و رسوم و پوشاک و تغذیه، باورها و اعتقادات، قوانین و مقررات، نحوه ی استفاده از محیط طبیعی و ... اشتراکاتی با هم دارند.

۲- رابطه ی جامعه و فرهنگ را بیان کنید؟ جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ هم بدون جامعه به وجود نمی آید.

ص ۱۱۵

نکته: فرهنگ پدیده ای آموختنی است ، یعنی از طریق ژن به ارث نمی رسد بلکه از راه آموزش و تربیت از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود .

نکته: مورچه ها و زنبورها نیز با هم زندگی میکنند اما فرهنگ ندارند

نکته: فرهنگ در جریان (فرایند) اجتماعی شدن آموخته می شود .

۳- اجتماعی شدن یا جامعه پذیری چیست؟ اجتماعی شدن فرایندی طولانی مدت از تولد تا آخر عمر است که افراد از طریق آن ، زندگی در جامعه را می آموزند و خود را با آن منطبق می کنند.

۴- چرا اجتماعی شدن فرایندی بسیار مهم در زندگی است؟ زیرا بدون آن ، افراد نمی توانند به زندگی در جامعه ادامه دهند . در یک جامعه ، هر فرد عقاید و باورها ، رسوم ، قوانین و حتی شیوه ابراز احساسات و هیجانات را از دیگران می آموزد و به افراد دیگر یاد می دهد

۵- فرایند اجتماعی شدن نخست در کجا رخ می دهد؟ چگونه؟ با ذکر مثال توضیح دهید؟ خانواده

- پدر و مادر به کودک یاد می دهند که چه چیزهایی خوب و چه چیزهایی بد هستند به عنوان مثال کودک در خانواده یاد میگیرد :چطور صحبت کند ، چگونه غذا بخورد و در نشست و برخاست چه آدابی را رعایت کند ، چگونه به مهمان ها سلام و تعارف کند ، یا پاهایش را جلوی افراد بزرگتر دراز نکند. همچنین یاد میگیرد چگونه عبادت و دعا کند و در مراسم مختلف، مثل جشن ها یا عزاداری ها چگونه رفتار کند

نکته: خانواده اولین و مهم ترین کانون اجتماعی شدن فرد است.

۶- با بزرگ تر شدن فرد ، علاوه بر خانواده ، چه عوامل دیگری در فرایند اجتماعی شدن فرد

موثر است؟ رسانه های جمعی ، دوستان و گروه همسالان و برنامه های آموزشی و تربیتی مدرسه نیز چگونگی زندگی در جامعه و سازگاری با آن را به تدریج به او می آموزند. این فرایند بعدها با رفتن به دانشگاه ، خدمت سربازی ، محل کار و ادامه پیدا می کند.

۲- در فرایند اجتماعی شدن ، مهم ترین لایه های فرهنگ که به افراد آموخته می شوند چیست؟
نمادها ، هنجارها ، ارزش ها و عقاید.

نکته: جنبه های مختلف یک فرهنگ را میتوان به لایه های یک پیاز تشبیه کرد

۱- لایه ها و جنبه های فرهنگ یک جامعه چگونه است؟ با ذکر مثال؟ برخی از لایه های فرهنگ خارجی یا بیرونی هستند مانند نمادها و هنجارها. معمولاً وقتی با جامعه ای روبه رو می شویم، نخست اشکال ظاهری فرهنگ آن را درمی یابیم، اما اگر زندگی مردم آن جامعه را بیشتر و دقیق تر بررسی کنیم، به جنبه های عمیق تری از فرهنگ آنها پی می بریم. ارزش ها و عقاید، لایه های عمیق تر فرهنگ هستند

۹- نماد چیست؟ نشانه یا نماینده ی یک چیز دیگر است به طوری که با دیدن نماد، به یاد آن چیز می افتیم.

نکته: برای مثال، علامت «؟» نماد پرسش و علامت «!» نماد تعجب است

۱۰- کاربرد نماد چیست؟ هر جامعه ای برای انتقال مقصود و معانی مورد نظر خود از انواع معینی از نمادها استفاده می کند. زبان گفتاری و نوشتاری ، تصاویر، بناها ، نوع پوشاک و همه ی اشیا و دست ساخته های انسان و همچنین رفتارها نقش نمادین دارند.

نکته: شکل های زیر به عنوان مثال برای نماد مهم هستند و ممکن است در امتحانات بیابند:

ص ۱۱۲

۱۱- **هنجار چیست؟** هنجارها ، رفتارهای معینی هستند که در یک گروه یا جامعه پذیرفته شده و متداول اند . به عبارت دیگر به قواعد و شیوه های مورد قبول یک جامعه برای انجام دادن کارها ی مختلف ، هنجار می گویند .

۱۲- **هنجارها شامل چه مواردی می شود؟** هنجارها در واقع همه ی عادت ها ، آداب و رسوم اجتماعی ، مناسک مذهبی ، قواعد ، قوانین و مقررات (قوانین ازدواج، قوانین خرید و فروش، قوانین عبور و مرور و ...) را در بر می گیرد.

۱۳- **مهم ترین دلایل پیروی از هنجارها را بیان کنید؟** اعتقاد به آنها یا حفظ آبرو و احترام یا ترس از مجازات.

۱۴- **پیروی نکردن از هنجارها ، چه عواقبی برای افراد دارد؟** اگر افراد از هنجارها یا شیوه های مورد قبول گروه یا جامعه پیروی نکنند ، مجازات می شوند . این مجازات ممکن است به صورت سرزنش خود یا دیگران ، پوزخند ، تمسخر ، طرد کردن و محروم نمودن یا مجازات های رسمی و قانونی باشد

۱۵- چند نمونه از رفتارهایی که در جامعه ی ما مخالف هنجارها است و انجامشان ممکن است

باعث برخورد جامعه با فرد بشود مثال بزنید. در کشور ما فردی در مجلس عزا لباس قرمز بپوشد و بخواد لطیفه بگوید یا در یک مهمانی، یک نفر پیش از ورود سایر مهمان ها و میزبان سر سفره یا میز بنشیند و با عجله شروع به غذا خوردن کند یا دانش آموزی هر وقت بخواد وارد مدرسه شود و از آنجا بیرون برود یا فردی در ایام ماه مبارک رمضان تظاهر به روزه خواری کند یا فردی اتومبیل خود را در پیاده رو پارک کند.

ص ۱۱۸

۱۶- ارزش چیست؟ مثال بزنید؟ ارزش یعنی اینکه اموری را خوب، مطلوب و مثبت تلقی کنیم. هر فرد یا اعضای هر گروه و جامعه، اموری را با ارزش می دانند و امور دیگری را ناپسند تلقی می کنند مثال: احترام به سالمندان، شهادت طلبی، سبک زندگی دینی، انفاق، کار و تلاش، اهل مطالعه بودن، احترام به سالمندان، ساده زیستی، داشتن تخصص و مهارت، دوری از تجملات، پرهیز از دخانیات، ایثار، صداقت، کمک به مظلوم، عضویت در یک انجمن علمی

۱۷- رابطه ی ارزش ها و رفتارها (هنجارها) را بنویسید؟ با ذکر مثال؟ افراد بر اساس ارزشهایی که به آنها معتقدند رفتار و عمل میکنند برای مثال، فردی که حفظ محیط زیست برایش یک ارزش است، تلاش می کند به حفظ محیط زیست کمک کند. چنین فردی در مصرف منابع آب و برق صرفه جویی میکند، زباله ها را از هم تفکیک میکند

۱۸- منظور از ارزش های دینی، انسانی و اجتماعی چیست؟ با ذکر مثال؟ ارزشهای دینی، انسانی و اجتماعی، آن دسته از ارزش ها هستند که همه ی انسانها یا اغلب افراد یک جامعه آن را خوب و مطلوب می دانند مانند شجاعت، صداقت، کمک به دیگران، حمایت از مظلوم، احترام به سالمندان و دفاع از وطن.

۱۹- بخش مهمی از فرهنگ هر جامعه را چه چیز تشکیل می دهد؟ بخش مهمی از فرهنگ جامعه را عقاید و باورهای آن شکل می دهد

۲۰- با ذکر یک مثال توضیح دهید چه رابطه ای بین عقاید دینی و شکل گیری ارزش ها وجود دارد؟ یکی از عوامل مهمی که در شکل گیری ارزش ها مؤثر است، عقاید دینی است. برای مثال صدقه دادن و انفاق برای فرد مسلمان یک ارزش است و این ارزش ناشی از اعتقادی است که ما به جلب خشنودی خداوند و اطاعت از او داریم

۲۱- عقاید اسلامی برای مسلمانان چه نقشی دارد؟ اعتقادات اسلامی، ملاکی است که با آن هنجارها و ارزش ها را می سنجیم و هر کدام را که با این اصول اعتقادی سازگاری دارند، می پذیریم.

نکته: ارزش‌های افراد با هم تفاوت دارند.

فعالیت ۲- هر یک از هنجارهای زیر مبتنی بر کدام ارزشها و عقاید است؟ توضیح دهید.

الف) برخی نانوايي ها ، شب ها ي جمعه يک يا چند تنور نان خود را به صورت رايگان و صلواتي به مردم مي دهند. (ارزش هاي ديني - کمک به ديگران و انسان دوستي)

ب) مردها در هنگام ورود به خانه ديگران با صدای بلند يا الله مي گویند (. ارزش هاي ديني - حفظ حجاب و پوشش)

پ) افراد در موقع دیدن کودک ، ماشاالله مي گویند. (ارزش هاي ديني و عرفي - چشم زخم)

ت) رزمندگان اسلام هنگام پیروزی در نبرد «الله اکبر» ميگویند. (ارزش هاي ديني و عرفي - توکل بر خدا)

ص ۱۱۹

فعالیت ۹- عوامل مختلفی می توانند نمادها ، ارزش ها و هنجارهای یک جامعه را تغییر دهند و در فرهنگ آن جامعه تغییر و دگرگونی پدید آورند . در باره این عوامل و چگونگی تأثیر آنها بر فرهنگ گفت و گو کنید و مثال هایی بیاورید .

عوامل	مصادق	تغییر در نمادها ، ارزش ها و هنجارها
پیشرفت های صنعتی و فناوری زندگی	زندگی کاشانه نشینی(آپارتمان نشینی ، پیشرفت وسایل حمل و نقل و افزایش مسافرت	خانه های چند طبقه ، فضای کمتر برای بازی بچه ها و.....
رسانه های جمعی	تلویزیون - راديو - روزنامه - اینترنت - ماهواره	کم شدن دید و بازدید و صله ی ارحام - گسترش فردگرایی - کم شدن ارتباطات فامیلی
نفوذ فرهنگی بیگانگان و کشورهای سلطه گر	ماهواره - اینترنت	مدگرایی - تغییر نوع پوشش - نوع معماری

موفق باشید - حسین پور - دبیر مطالعات اجتماعی